

SLOVENSKÁ POĽNOHOSPODÁRSKA UNIVERZITA
V NITRE

Rektor: prof. Ing. Mikuláš Látečka, PhD.

FAKULTA EURÓPSKYCH ŠTÚDIÍ A REGIONÁLNEHO ROZVOJA

Dekan: prof. Ing. Dušan Húska, PhD.

Cezhraničná spolupráca vo vybranom euroregióne
Bakalárska práca

Katedra regionálneho rozvoja
Vedúci katedry: doc. Ing. Mária Fáziková, CSc.

Vedúci práce: Ing. Eva Balážová, PhD.

Jana Bartová

Nitra 2008

Abstract

Rich culture and long history, but also still a large number of borders and borderland territories, one side of modern Europe. After recent expansion of the European Union, the topic of cross-border cooperation became more important because it is a significant way of regional development. This cooperation can be developed and implemented through several forms of cross-border structures, from which euro-regions are the most well known. Their function also in Slovakia is continually rising, so this thesis aims on mapping one of them, the euro-region Bílé-Biele Karpaty.

This work concentrates on the analysis of the relationships among the borderland regions and also the regions from the other side of the border and from this point of view is the euro-region Bílé-Biele Karpaty described as well functioning internationally and also in Slovakia. In the next part of the thesis, financial aspects, instruments of cross-border cooperation and activities of the euro-region Bílé-Biele Karpaty are analyzed.

Finally, the pros and cons of finished projects and also the important plans of this euro-region for the new programming period 2007-2013 are discussed.

Key words: region, euro-region, cross-border cooperation, cross-border structures, regions near the border, interregional organization, projects.

ČESTNÉ VYHLÁSENIE

Čestne vyhlasujem, že som bakalársku prácu vypracovala samostatne, a že som uviedla všetku použitú literatúru súvisiacu so zameraním bakalárskej práce.

Nitra, 2008

.....

podpis autora BP

POĎAKOVANIE

Touto cestou vyslovujem poďakovanie vedúcemu bakalárskej práce pani Ing. Eve Balážovej PhD. za pomoc, odborné vedenie, cenné rady a pripomienky pri vypracovaní mojej bakalárskej práce.

Nitra

.....

podpis autora BP

Použité označenie

SR -	Slovenská republika
ČR -	Česká republika
ERDF -	Európsky fond regionálneho rozvoja
ER –	Euroregión
EÚ –	Európska únia
CHERP-	Charta európskeho regionálneho plánovania
ISRRA –	Integrovaná sieť regionálnych rozvojových agentúr
NR SR –	Národná Rada Slovenskej republiky
MV SR –	Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky
MVRR SR –	Ministerstvo výstavby a regionálneho rozvoja Slovenskej republiky
PHARE CBC –	Program cezhraničnej spolupráce
AEBR –	Združenie európskych prihraničných regiónov
CBC –	Cross-border cooperation – Cezhraničná spolupráca
CEMER –	Výbor riadiaci miestne samosprávy
JSF –	Fond pre spoločné malé projekty z PHARE CBC
SFMP –	Spoločný fond malých projektov
SPERA –	Systém podpory euroregionálnych aktivít
TACIS –	Technická pomoc spoločných nezávislých štátov
AERB –	Združenie európskych prihraničných regiónov
CLARE –	Kongres miestnych a regionálnych samospráv
SPD-	Spoločný programový dokument
ER BBK-	Euroregión Bílé-Biele Karpaty
RBK SR-	Región Biele Karpaty Slovenská republika
RBK ČR-	Region Bílé Karpaty Česká republika

OBSAH

Úvod.....	7
1 Prehľad o súčasnom stave riešenej problematiky.....	9
1.1 Priestor ako spoločensko-ekonomická kategória	9
1.2 Región, jeho chápanie a definovanie.....	10
1.3. Regionalizácia.....	12
1.4 Regionálna typológia.....	14
1.5 Definícia pojmu Euroregión.....	16
2 Cieľ práce	19
3 Metodika práce.....	20
4 Výsledky práce	22
4.1 Euroregióny pôsobiace na území Slovenskej republiky	22
4.1.1 <i>Vznik Euroregiónu Bílé- Biele Karpaty</i>	23
4.1.2 <i>Založenie združenia Euroregión Bílé- Biele Karpaty</i>	24
Tab. č. 4.1 Základná charakteristika Euroregiónu Bílé-Biele Karpaty	24
4.1.3 <i>Členstvo v Euroregióne Bílé-Biele Karpaty</i>	25
4.2 Poslanie a ciele združenia Euroregión Bílé-Biele Karpaty	27
4.2.1 <i>Euroregión Bílé-Biele Karpaty na Slovensku.....</i>	29
4.3 Spoločný programový dokument Euroregiónu Bílé-Biele Karpaty	30
4.4 Vnútorňý potenciál a vonkajšie prostredie Euroregiónu.....	31
4.5 Princípy fungovania euroregiónu Bílé-Biele Karpaty.....	33
4.6 Finančné zdroje a nástroje cezhraničnej spolupráce ERBK	33
4.6.1 <i>Pomoc Európskej únie.....</i>	34
4.6.2 <i>Národné zdroje SR</i>	35
4.7 Aktivity a činnosť Euroregiónu Bílé-Biele Karpaty	38
4.8 SWOT analýza Euroregiónu Bílé-Biele Karpaty	39
4.8.1 <i>Silné stránky euroregiónu.....</i>	40
4.8.2 <i>Slabé stránky euroregiónu.....</i>	41
4.8.3 <i>Príležitosti Euroregiónu</i>	43
4.8.4 <i>Ohrozenia Euroregiónu.....</i>	44
5 Návrhy a odporúčania.....	46
6 Záver.....	47
7 Použitá literatúra	48

Úvod

V dnešnej dobe, ktorá je poznamenaná nesmiernym pokrokom a vývojom vo všetkých odvetviach priemyslu, informatiky a mnohých ďalších sférach sa stále kladie dôraz na nové systémy a zariadenia. Tieto však so sebou prinášajú aj značné výhody, ale i nepriaznivé vplyvy na okolie, spoločnosť a regióny.

Efektívne využívanie možností prispieva k ekonomickým úžitkom a v konečnom dôsledku ovplyvňuje aj život obyvateľstva v krajine.

Nielen spoločná bohatá kultúra a dlhá história sú charakterizáciou Európy, ale i mnoho hraníc a území nachádzajúcich sa v pohraničných oblastiach. Slovenská republika je tvorená samosprávnymi krajinami, čo znamená, že Slovensko je považované za krajinu na hranici. Vidíme, že najdôležitejším faktorom regionálneho rozvoja je cezhraničná spolupráca. Na cezhraničnej spolupráci sa podieľajú euroregióny-euroregionálne subjekty.

Vznikom Slovenskej republiky ako samostatného štátu v januári 1993 sa začali objavovať podnety na vytvorenie cezhraničnej spolupráce. Cezhraničná spolupráca na euroregionálnej úrovni prešla na našom území historickým vývojom. V minulosti sa spolupráca orgánov verejnej správy v Slovenskej republike uskutočňovala neúradným neoficiálnym spôsobom. Vzťahy medzi susednými prihraničnými oblasťami sa časom začali rozširovať a preto bolo potrebné vytvoriť formy cezhraničného regiónu s charakteristickou štruktúrou inštitúcií a cezhraničnej spolupráce. Štruktúra vychádzala zo skúseností západoeurópskych pohraničných území. Prvé euroregióny začali vznikať v oblastiach, kde už v predchádzajúcom období pôsobila cezhraničná spolupráca. V tomto období vznikol aj Euroregión Bílé-Biele Karpaty, ktorý pôsobí na území Českej a Slovenskej republiky.

Keďže táto téma je v súčasnosti stále veľmi aktuálna, rozhodli sme sa v našej práci, zaznamenať komplexnejšiu analýzu vzťahov medzi regiónmi pri hraniciach. Zahrnuli sme do práce pozitívne i negatívne zhodnotenia hľadísk a stanoviení. Hlavný dôraz sme kládli na charakteristiku územia, činnosť, aktivity, vznik a fungovanie Euroregiónu Bílé-Biele Karpaty. Hlavným cieľom našej bakalárskej práce je zmapovanie cezhraničnej spolupráce vybraného Euroregiónu Bílé-Biele Karpaty na území Slovenskej republiky.

Samozrejme aktuálnosť témy zohrávala veľký význam aj pri mojom rozhodovaní nad voľbou témy bakalárskej práce. Je to problematika, ktorou sa chcem zaoberať

z viacerých hľadísk (z ekonomického, z národnostného a regionálneho) a chcela by som nadviazať na už získané poznatky a skúsenosti.

1 Prehľad o súčasnom stave riešenej problematiky

V tejto časti ide o teoretické vymedzenie pojmov a postupov, prostredníctvom ktorých analyzujeme situáciu v sledovanom euroregióne a pojmy, ktoré súvisia s našou analýzou.

Problémy ktoré rieši regionálna ekonomika sa dotýkajú mnohých stránok každodenného života ľudí, pre ktorých je podstatné, či majú možnosť nájsť si primerané zamestnanie v prijateľnej vzdialenosti od svojho bydliska, aké možnosti pre bývanie sú v tom ktorom regióne, prečo je rozdielna úroveň rozvoja v regiónoch, prečo je rozdielny dopyt po výrobkoch a službách v regióne.

Na otázku prečo, dáva odpoveď regionálna ekonomika a dáva tiež aj návody ako tieto rozdiely riešiť. Objektom skúmania regionálnej ekonomiky je priestor.

1.1 Priestor ako spoločensko-ekonomická kategória

Priestor je spolu s časom najvšeobecnejšou dimenziou akéhokoľvek materiálneho pohybu. Priestor vnímame účelovo. Inak vnímame priestor keď sa chceme dostať z práce domov ako keď sme na prechádzke. Iné jeho dimenzie vnímame keď si hľadáme miesto pre svoju dovolenku, ako keď si chceme kúpiť pozemok pre výstavbu domu. Inak vnímame priestor ako obyvateľ konkrétneho sídla a inak ako občan krajiny.

Najčastejšie je priestor vnímaný cez geografickú dimenziu a to ako súhrn fyzikálno-prírodných daností nachádzajúcich sa na určitom území.

Priestor bol pôvodne chápaný ako statická kategória s danosťou určitých rozvojových faktorov. V podstate sa do ekonomickej teórie priestor začleňuje ako kategória na začiatku 19. storočia položením základov teórie lokalizácie.

Neskôr sa priestor začal vnímať komplexne so všetkými rozvojovými faktormi s ich vzájomnou prepojenosťou, ktorá v konečnom dôsledku ovplyvňovala ekonomický a sociálny rozvoj regiónu. Vnímanie priestoru sa stalo neoddeliteľnou súčasťou ekonomických teórií a objektom skúmania regionálnej ekonomiky.

Priestor je dnes chápaný ako dynamická veličina a zároveň ako spoločensko-ekonomická kategória. Podľa **Belajovej-Fazikovej(2002)**, priestor nie je správne považovať len za interné prírodno – ekonomické prostredie.

Dynamický a sociálny prístup k hospodárskemu rozvoju vyžaduje “ponímať priestor ako spoločensko-ekonomickú kategóriu, ktorá kvalitou svojich prvkov,

spôsobom ich usporiadania a charakterom ich vzájomných väzieb aktívne ovplyvňuje tak všeobecné podmienky reprodukčného procesu, ako aj jeho konečné výsledky”.

1.2 Región, jeho chápanie a definovanie

Pojem región sa stal samozrejmom súčasťou diskusií ekonómov, politikov a konečne sa rôzne používa tak v každodenných diskusiách ako aj vo vedeckej literatúre. Pojem región ako už vieme sa viaže na priestor. Priestor je však objektom skúmania viacerých vedných disciplín (geografie, urbanizmu, ekonómie, technických odborov a i.). Je aj sledovaným objektom štátnikov, politikov ale i podnikateľov či občanov. Preto pojem región môže byť a je chápaný a definovaný rôznorodo. Z uvedeného vyplýva, že aj typológia regiónov môže byť preto rôznorodá (**Belajová- Fáziková, 2002**).

Napriek tomu, že pojem región má svoje miesto v rôznych disciplínach, nemôžeme stanoviť jeden model regiónu a nemôžeme ho i jednotne definovať.

Výstižnú charakteristiku tohto stavu ponúkol Beaujen–Garnier, je málo termínov tak neprecíznych, ako slovo región. Ono vyznačuje všetko pre všetkých a je používané súčasne v hovorovom jazyku ako aj v slovníku ekonómov a administrátorov, súčasne v geografických publikáciách ako aj v turistických brožúrach.

V najvšeobecnejšej polohe môžeme región chápať ako ohraničený priestor na základe zvolených kritérií, ktoré vyplývajú z účelu, pre ktorý je priestor vymedzený. Priestorové celky môžu mať rôznu veľkosť. Od rozsiahlych nadštátnych útvarov typu Európskej únie až po malé okresy alebo obce. Závisí od účelu za akým sledujeme priestor. Priestor má rôzne synonymá ako: územie, krajina, lokalita, oblasť (**Belajová- Fáziková, 2002**).

Podľa **Beňuškovéj, et al. (2005)** v súčasnom spoločensko-politickom živote patrí slovo región medzi najfrekvencovanejšie pojmy. Dáva sa nielen do súvisu s integračnými európskymi procesmi, ale aj do protikladu s globalizačnými celosvetovými tlakmi. Súčasný politicko-administratívne vytváranie a fungovanie regiónov je konfrontované s prirodzenými regiónmi, ktoré vznikli na prírodnej, kultúrnej, sociálno-ekonomickej a historickej báze.

Zo stavebného zákona č. 50/1976 Zb. o územnom plánovaní a stavebnom poriadku (Stavebný zákon) v znení neskorších predpisov vyplýva, že veľký územný celok v súčasnej terminológii chápaný ako región je územie, na ktorom je umiestnených

viac sídelných útvarov, alebo veľké územie, v ktorom sa uplatňujú špeciálne záujmy (ochrana a tvorba krajiny, ťažba, priemysel, poľnohospodárstvo, rekreácia a pod.).

Región je dynamický prvok väčšieho celku, národného hospodárstva, ktorého skutočné rozmery nie sú navždy dané a menia sa v závislosti od intenzity pôsobenia ekonomických síl. Súčasne predstavuje priestorovo uzavretý systém, ktorý sa skladá z množstva prvkov, ktoré sú medzi sebou v silnejšej interdependencii ako iné premenné (Tvrdoš - Hamalová - Žárska 1995).

Podľa **Belajovej- Fázikovej (2002)** z pohľadu vyučovanej disciplíny nás zaujíma región predovšetkým ako funkčný systém, t.j. ako ekonomická a sociálna jednotka spoločnosti, schopná zabezpečiť hospodársky rozvoj a kvalitu života obyvateľov žijúcich v jej priestore.

Tento typ regiónov tvoria:

1. nodálne a polarizované - ekonomické regióny, ktoré sú zložené z priestorových jednotiek rôznej veľkosti a vybavenosti ekonomickými jednotkami a infraštruktúrou a ktoré sú na sebe určitým spôsobom závislé a prepojené určitými vzťahmi. Tieto vzťahy vyjadrujú väčšinou pohyb tovaru, služieb, kapitálu a obyvateľov. Nodálny región vytvára sídlo mestského typu a obce tvoriace jeho zázemie, ktoré sú s mestom spojené väzbami závislosti resp. podmienenosti. Medzi sídlami mestského typu a dedinami existuje celý rad väzieb rozdielneho charakteru a rozdielnej intenzity. Ak rozčleníme krajinu na základe intenzity určitých väzieb medzi mestom a sídlami tvoriacimi zázemie, hovoríme o vymedzení tzv. **nodálnych regiónov**. Nodálny región je charakteristický tým, že sa skladá z jadra oblasti a periférie oblasti. Jadro oblasti tvorí sídlo, medzi ktorým sa uskutočňujú najintenzívnejšie väzby. Na periférii sa nachádzajú sídla so slabnúcou intenzitou väzieb k jadrú. Nodálny región je totiž priestor, v ktorom si obyvateľstvo uspokojuje svoje najzákladnejšie potreby vytvárajúce kvalitu života. V priestore nodálneho regiónu väčšina obyvateľov nachádza prácu, v ňom i býva, nachádza podmienky pre vzdelanie i zdravotnú starostlivosť.

2. Druhým typom neformálne vymedzených a funkčných regiónov sú ekonomické regióny. Prvý náznak formovania ekonomického regiónu možno evidovať už v 40.tych rokoch 19. storočia, kedy A. Lösch charakterizoval ekonomickú základňu regiónu ako prebývanie trhových zón pre viacero výrobkov. Väčšinou fungujú ako neformálne vymedzené regióny. Ekonomické regióny môžu byť však totožné s hranicami administratívne vymedzených regiónov. Nielen môžu, ale najracionálnejším spôsobom administratívne vymedzenia regiónov je spôsob, kedy administratívne

hranice územných jednotiek verejnej správy (kraje, okresy) sú zosúladené s funkčnými ekonomickými a nodálnymi regiónmi.

Región najlepšie vystihujú tie definície, ktoré zdôrazňujú jeho komplexnosť a syntetickosť, čo je možné iba cez teóriu systémov. Systémový prístup umožňuje využívať pri skúmaní regiónov analýzu, ktorá skúma regióny ako celostné komplexné systémy v ich vnútorných a vonkajších súvislostiach uvádza **Tej (2002)**.

Podľa zákona NR SR č. 503/2001 Z.z. o podpore regionálneho rozvoja v znení neskorších predpisov je región územne vymedzený priestor na tvorbu a uskutočňovanie regionálnej a štrukturálnej politiky na úrovni druhého alebo tretieho stupňa klasifikácie štatistických územných jednotiek. **Bašovský - Lauko (1990)** definujú región ako zložitý dynamický priestorový systém, ktorý vznikol na zemskom povrchu na základe interakcie prírodných a sociálno-ekonomických javov.

Región môže popisovať tri veľmi odlišné druhy presne vymedzených priestorových útvarov. Sú to subnacionálne, supranacionálne a transnacionálne územia. Pri **subnacionálnych** územiach sa uvažuje s čiastkovými územiami jedného štátu, ako sú napríklad krajiny v Spolkovej republike Nemecko alebo kantóny vo Švajčiarsku. Regióny v zmysle **supranacionálnych** území predstavujú zoskupenia štátov, ako je napr. Stredná Amerika alebo Pobaltie. **Transnacionálne** územia obsahujú čiastkové územia dvoch alebo viacerých štátov, presahujúcich štátne hranice. Príkladom je Karpatský euroregión, ktorý zaberá časť Slovenska, Poľska, Maďarska, Ukrajiny a Rumunska (**Maier –Todtling, 1998**).

Ďalej považujú za región časť jedného štátu alebo jedného národného hospodárstva, ktorá obvykle nie je oddelená od ostatných oblastí formálnymi hranicami a zvyčajne s nimi spojenými ekonomickými bariérami. Zároveň regiónom nerozumieme iba jeden bod v priestore (mesto, miesto alebo určitú lokalitu), ale zoskupenie priestorových bodov. Bežne sa do regiónov spájajú také územné celky, ktoré sa k sebe hodia a majú dôležité spoločné znaky.

1.3. Regionalizácia

Podľa **Belajovej-Fázikovej (2002)** je regionalizácia činnosť smerujúca k vymedzeniu územných jednotiek – regiónov. Regionalizáciu môžeme uskutočňovať smerom zdola nahor formou zoskupovania menších územných jednotiek do väčších celkov na základe spoločných znakov, rozčleňovaním z väčších do menších územných

jednotiek na základe výskytu početnosti, prípadne rozvojovej úrovne regionalizačných prvkov.

Metodický prístup k regionalizácii má niekoľko fáz:

1. Definovanie účelu (cieľa) regionalizácie
2. Výber regionalizačných prvkov
3. Stanovenie regionalizačnej jednotky
4. Výber metód regionalizácie
5. Charakteristika (definovanie) regiónu

Definovanie účelu (cieľa) regionalizácie je východnou a rozhodujúcou fázou regionalizácie. Účel regionalizácie by mal byť jasne a výstižne definovaný, pretože určuje výber prvkov ako aj výber metód regionalizácie.

Cieľom regionalizácie môže byť vymedzenie napr. poľnohospodárskych regiónov, vidieckych regiónov, ekonomicky rozvinutých regiónov ap. V tomto prípade ide o relatívne homogénne regióny, ktoré majú určité znaky (vlastnosti) rovnaké.

Regionalizačnou jednotkou môže byť rôzne veľké územie. Skupina obcí, okres, prípadne krajina, alebo ich skupiny. Voľba regionalizačnej jednotky je spravidla určená dostupnosťou potrebných informácií k procesu regionalizácie. S ohľadom na dostupnosť oficiálnych informačných údajov (štatistika) sa javí ako najvhodnejšia územná jednotka pre regionalizáciu kraj. Môže však ním byť i obec či mesto alebo skupina obcí, respektíve NUTS II., pokiaľ sú dostupné požadované informácie, v komplexnejšej podobe, alebo je možné získať ich prieskumom.

Výber regionalizačných ukazovateľov je podmienený predovšetkým cieľom regionalizácie, mierou komplexnosti prístupu k regionalizácii a v konečnom dôsledku dostupnosťou a objektivnosťou informácií. Pre výber regionalizačných ukazovateľov je dôležité, aby:

- výstižne odrážali cieľ regionalizácie
- aby neboli príliš početné
- aby boli objektívne a kvantifikovateľné
- aby nevystihovali protichodné tendencie.

Výber metód regionalizácie

- metóda kartografickej syntézy študovaných objektov
- metóda faktorovej analýzy a(zhlukovanie)
- metóda generalizácie textu

- metóda vymedzenia nodálnych regiónov
- metóda bodová

Regionalizácia je chápaná ako proces vymedzovania regiónov, na ktorý sa môžeme pozerat' z dvoch pohľadov: buď ako na rozčleňovanie územia štátu do menších územných celkov alebo ako na zoskupovanie základných priestorových jednotiek do väčších celkov. Tieto dva pohľady súvisia s centralizáciou a decentralizáciou (**Samson - Byrtus - Hudec - Muška – Nad'ová, 2002**)

1.4 Regionálna typológia

Rozdielnosť chápania regiónov sa prejavuje aj v rôznosti typológie regiónov. Regionálna ekonomika pre typológiu používa tiež rôzne hľadiská. Už Hoover klasifikoval ekonomické regióny na základe problémov, ktoré je v nich treba riešiť. Táto typológia má uplatnenie doposiaľ a považujeme ju za základnú typológiu ekonomických regiónov.

Ekonomické regióny sa členia na:

- rozvinuté regióny
- problémové regióny- zaostávajúce, deprimované (štrukturálne slabé) a regióny s upadajúcimi mestskými centrami.

Regióny rozvinuté – sú charakteristické tým, že štruktúra ekonomických činností ako aj medziregionálne väzby vytvárajú predpoklady pre hospodársky rast a rozvoj a uspokojovanie rastúcich potrieb a sociálnych istôt obyvateľstva. Tieto regióny nevyžadujú osobitné opatrenia štátu. Ich rozvoj sa uskutočňuje v rámci pôsobnosti všeobecných nástrojov hospodárskeho mechanizmu. Majú dosť vlastných zdrojov, ktoré sú schopné zabezpečiť rozvoj alebo nutné štrukturálne zmeny. Vyznačujú sa vyšším podielom hrubého domáceho produktu na obyvateľa než je priemerná úroveň štátu, nižšou mierou nezamestnanosti, kvalifikovanejšou pracovnou silou, a vybudovanou technickou a sociálnou infraštruktúrou.

Regióny problémové - skupina problémových typov regiónov je členitejšia, pretože existujú rôzne príčiny, ktoré podmieňujú nepriaznivé tendencie v rozvoji regiónov. V podstate ide o regióny, ktoré v dôsledku uplynulého vývoja, alebo zmenou hospodárskej politiky, či mimo ekonomických podmienok dostali sa do takej rozvojovej úrovne, kedy si vyžadujú osobitnú pozornosť štátnych a regionálnych orgánov.

Do skupiny problémových regiónov sa zaraďujú:

- **Zaostávajúce regióny**, ktoré sú charakterizované postupným poklesom produkcie, dopytu, spotreby, nedostatkom kapitálu predovšetkým na rozvoj infraštruktúry. Rastie v nich sociálna nespokojnosť, ktorá vedie k posilňovaniu deštruktívnych síl.
- **Štrukturálne slabé regióny** – sa nazývajú aj deprimované regióny. Pre tento typ regiónov je charakteristické, že kedysi boli dynamicky sa rozvíjajúce. Štruktúra ich ekonomickej činnosti bola založená prevažne na tradičných odvetviach primárneho sektora ako spracovanie surovín, materiálov, poľnohospodárstvo, ťažba rúd, uhlia, ťažké strojárstvo, ako aj na odvetviach o ktoré výrazne poklesol dopyt na medzinárodnom trhu.
- **Regióny s upadajúcimi mestskými centrami** (alebo prekrvené regióny) sú charakterizované nadmernou koncentráciou ekonomických činností alebo obyvateľstva, ktorá podmieňuje dynamický rast nákladov na rozvoj technickej a občianskej infraštruktúry a uchovanie základných životných podmienok pre obyvateľov v aglomerovanom prostredí.

Ďalej poznáme účelové regióny, ktoré sú podľa **Belajovej-Fázikovej (2002)** vymedzované na riešenie určitých problémov, ktoré sa môžu dotýkať ich ekonomickej zaostalosti, alebo riešenia životného prostredia, respektíve riešenia migrácie a podobne.

V niektorých účelových regiónoch bývajú zavedené zvláštne hospodárske režimy a sú reprezentované zvláštnymi orgánmi. Je to najmä vtedy, keď hranice účelového regiónu nie sú totožné s administratívnym regiónom. Účelové regióny majú tiež obmedzenú platnosť. Časové ohraničenie účelovej platnosti regiónu je do splnenia účelu.

V dokumente Charta európskeho regionálneho plánovania, ktorý je metodickým návodom pre realizáciu regionálnej politiky a politiky súdržnosti, boli vymedzené účelové typy regiónov, na ktoré boli následne vymedzené i ciele regionálnej politiky Európskej únie. Ide o problémové a zároveň homogénne typy regiónov, ktoré si vyžadujú špecifickú podporu pri riešení rozvoja uvedených typov regiónov:

- **Vidiecke regióny**
- **Mestské regióny**
- **Horské regióny**
- **Pobrežné oblasti a ostrovy**
- **Zaostávajúce regióny**

- **Štrukturálne slabé regióny**

V súvislosti s rozvojom a podporou cezhraničnej spolupráce sa formovali aj inštitucionálne štruktúry pre cezhraničnú spoluprácu a v súvislosti so vstupom Slovenska do Európskej únie je potrebné uviesť ďalšie typy regiónov.

- Euroregióny
- NUTS-y- **La Nomenclature des Unités Territoriales Statistiques**

Euroregióny sú účelové priestorové jednotky (formálne) so samostatnou identitou s administratívnou štruktúrou a s finančnými zdrojmi podporujúcimi rozvoj v prihraničných oblastiach najmenej dvoch ale i viacerých štátov (**Tej, 2002**).

NUTS-y- alebo štatistické územné jednotky, ktoré boli zavedené v EÚ pre potreby štatistického sledovania sociálnej a ekonomickej situácie v jednotlivých regiónoch a pre potreby realizácie regionálnej politiky uviedla **Belajová-Fáziková (2002)**.

Systém NUTS je založený na päťstupňovom hierarchickom triedení, pričom tri úrovne sa vzťahujú na regionálnu úroveň - NUTS I až NUTS III a dve na lokálnu úroveň - NUTS IV a NUTS V. Územná systematizácia Slovenska podľa NUTS klasifikácie vypracovaná Štatistickým úradom Slovenskej republiky bola prvý raz zverejnená v roku 1998 (**Sloboda, 2006**).

1.5 Definícia pojmu Euroregión

Euroregióny predstavujú vyššiu formu cezhraničnej spolupráce, založenú na občianskych iniciatívach a kompetenciách samospráv. Cezhraničná spolupráca predstavuje aktivity zamerané na posilnenie a podporu susedských vzťahov obyvateľstva podľa **Štofka - Štofkovej (2005)**.

Euroregión je pojem, ktorým sa označuje dobrovoľná prihraničná spolupráca v ekonomickej, sociálnej, kultúrnej a ďalších oblastiach medzi dvoma a viacerými štátmi a ich miestnymi orgánmi. Predstavuje geograficky limitované územie, zahrňujúce časti dvoch alebo viacerých krajín, ktoré sa dohodli koordinovať svoju činnosť v rozličných oblastiach. Spolupráca regiónov združených v euroregiónoch nie je založená na základe územných celkov, ale projektov (**Ivaničková – Vlčková, 2005**).

Marhulíková (2004) uviedla, že náplňou cezhraničnej spolupráce sú činnosti podľa spoločných záujmov, ako aj spolupráca vo všetkých oblastiach života. Dôležité je aj poskytovanie poradenstva, podpory a koordinácie cezhraničnej spolupráce. Dôležitá je realizácia zmlúv a dohôd medzi štátmi, uzatvorených na európskej úrovni a ich

uplatňovanie v cezhraničnej praxi. Rovnaký dôraz sa kladie na sociálno-kultúrnu spoluprácu tak, ako na spoluprácu v oblasti hospodárstva a infraštruktúry.

Podľa **Belajovej-Fázikovej (2002)** euroregióny sú typické tým, že vznikajú zdola nahor, sú prejavom aktivity občanov miest a dedín žijúcich v pohraničných oblastiach. Majú spravidla rovnaké rozvojové problémy, ktoré môžu spoločne riešiť. Euroregióny majú postavenie združenia. Účelom formovania Euroregiónov je koordinovaný (zosúladený) postup viacerých krajín pri zabezpečení prihraničného priestorového rozvoja v oblasti rozvoja ekonomiky, turistiky, riešenia problémov životného prostredia, budovania dopravných sietí ako i spolupráce v spoločensko-kultúrnej oblasti.

Z pohľadu Európskej únie sa rozoznávajú dva základné typy euroregiónov:

- interné, ktoré prekrývajú periférne oblasti styku štátov Európskej únie,
- externé, na hranici medzi štátmi európskej únie a štátmi mimo Európskej únie
(Ivaničková - Vlčková 2005).

Ďalej medzi základné ciele Európskej únie patrí aj upevnenie hospodárskej, sociálnej súdržnosti, ako aj upevnenie územnej súdržnosti, a to prostredníctvom cezhraničnej, nadnárodnej a interregionálnej spolupráce s cieľom podporiť integráciu a vyvážený a harmonický rozvoj európskeho územia. Rozvoj Spoločenstva ako celku a posilnenie hospodárskej, sociálnej a územnej súdržnosti implikuje posilnenie cezhraničnej spolupráce a prijatie opatrení potrebných na zlepšenie podmienok **(Ivaničková - Vlčková 2005).**

Cezhraničná spolupráca z Európskej únie je podporovaná prostredníctvom viacerých programov. Je súčasťou programu INTERREG, ktorý zahŕňa aj cezhraničnú a interregionálnu spoluprácu a je regulovaný smernicami pre štrukturálne fondy Európskej únie. Pôvodne sa sústredil len na vnútorne hranice krajín v rámci Európskej únie, až neskôr zahrnul aj vonkajšie hranice styku členských a kandidátskych krajín. V roku 1994 bol zahájený program PHARE CBC pokrývajúci hranice členských krajín s kandidátskymi krajinami a od roku 1998 bol rozšírený aj na hranice medzi kandidátskymi krajinami **(Halás - Slávik 2001)**. Euroregióny sa nepovažujú za novú úroveň miestnej a regionálnej správy, ale za miesto stretnutia existujúcich orgánov verejného a súkromného sektora a vyvážením nerovnakých kompetencií existujúcich na rôznych stranách hranice.

Podľa **Marhulíkovej (2004)** Rada Európy ako aj Európska únia chápe pohraničný región ako národný územný celok, ktorý má spoločnú hranicu s jedným alebo niekoľkými územnými celkami rovnakého typu, situovanými v susednom štáte. Za

cezhraničnú inštitúciu sa označuje v najširšom význame slova každý kolektívny, vzájomný vzťah inštitucionalizovaný dohodami, protokolmi, štatútmi alebo pretrvávajúcimi pravidelnými kontaktmi cezhraničného regiónu.

Od konca päťdesiatych rokov, keď vznikajú cezhraničné spoločenstvá obcí, miest a okresov, ktorých cieľom bolo odbúrať nevýhody ich prihraničnej polohy, sa datujú počiatky formovania euroregiónov. Podnetom na vznik euroregiónov boli predovšetkým regionálne rozdiely vo vývoji ekonomiky v porovnaní s inými regiónmi, ktoré boli zapríčinené blízkosťou hraníc (**Gajdoš, 2004**).

2 Cieľ práce

Cieľom bakalárskej práce je zmapovanie a analýza cezhraničnej spolupráce vo vybranom Euroregióne Bílé-Biele Karpaty na území Slovenskej Republiky. Keďže aktuálnosť problematiky euroregiónov je známa, chceli sme poukázať a zaznamenať komplexnejšiu analýzu vzťahov medzi jednotlivými regiónmi na hraniciach Českej a Slovenskej republiky.

Cieľom je zhodnotenie stavu vybraných štruktúr a javov na území určitého regiónu, ako východisko pre komplexnejšiu analýzu sociálnych, kultúrnych, ekonomických, demografických a priestorových komponentov jeho stavu a tendencií jeho vývoja, či jeho vnútroregionálnych štruktúr.

Parciálne ciele:

- charakterizovať vznik, štruktúru organizácie, poslanie a ciele združenia,
- analýza vnútorného a vonkajšieho potenciálu združenia,
- aktivity a činnosť združenia,
- možnosti financovania aktivít združenia,
- SWOT analýza ER BBK,
- návrhy a odporúčania pre prax.

3 Metodika práce

Pri vzniku našej bakalárskej práce sme zvolili nasledovné metódy a postupnosť krokov:

1. *Zaznamenávanie poznatkov z odbornej a vedeckej literatúry a časopisov domácich i zahraničných autorov, vyhlášok, nariadení, zákonov, základných dokumentov Európskej komisie, aktuálnych dokumentov Európskej únie k regionálnej politike a ďalších interných dokumentov, rozpočtu euroregiónu Bílé-Biele Karpaty, pracovných materiálov, výročných správ, internetových zdrojov najmä Ministerstva vnútra Slovenskej republiky, MVRR SR a Euroregiónu Bílé-Biele Karpaty.*
2. *Výber objektu skúmania.* Euroregión Bílé-Biele Karpaty sa vyznačuje niekoľkými špecifikami. Daný euroregión je neziskové združenie právnických osôb, zaoberajúce sa cezhraničnou spoluprácou. Euroregión Bílé-Biele Karpaty je svojou činnosťou zameraný na zlepšovanie a prehĺbovanie cezhraničnej spolupráce a vytváranie partnerstva v prihraničných regiónoch Slovenskej a Českej republiky. Pri mapovaní štruktúr euroregiónu Bílé-Biele Karpaty sme sa zamerali na jeho charakteristiku, vznik a fungovanie Euroregiónu z medzinárodného a regionálneho hľadiska.
3. *Analýza finančných zdrojov Euroregiónu Bílé-Biele Karpaty.* Euroregión Bílé-Biele Karpaty svoju činnosť financuje z viacerých zdrojov (členské príspevky, dary, výnosy, vlastné projekty atď.). Pri analýze finančných zdrojov sme sa zamerali na možnosti získania finančných zdrojov z prostriedkov Európskej únie, z národných (štátnych) zdrojov Slovenskej republiky alebo iných zdrojov.
4. *Návrhy a odporúčania pre prax.* Na základe zozbieraných údajov vychádzajúcich z analýzy euroregiónu Bílé-Biele Karpaty sme vyvodili aj určité návrhy a odporúčania pre možnosť zlepšenia činnosti euroregiónu Bílé-Biele Karpaty.

V našej bakalárskej práci boli použité nasledujúce metódy:

- a) *Analýza* – časť našej práce je postavená na analýze určitých javov, procesov a faktov.
- b) *Syntéza* - vychádza z analyzovaných faktov a z činnosti euroregiónu Bílé-Biele Karpaty a zistených nedostatkov a problémov.
- c) *Indukcia a dedukcia*.
- d) *Vedecká abstrakcia*. S cieľom vymedziť objekt skúmania sme abstrahovali od množstva pre nás menej podstatných údajov pre potreby našej práce. Danú problematiku uvádzame na konkrétnom príklade euroregiónu Bílé-Biele Karpaty.

4 Výsledky práce

4.1 Euroregióny pôsobiace na území Slovenskej republiky

Po vzniku Slovenskej republiky sa cezhraničná spolupráca miestnych orgánov verejnej správy uskutočňovala neformálnym spôsobom. Vznikajúce euroregionálne združenia – euroregióny, zahŕňajúce územia presahujúce rozlohu Slovenskej republiky a zvlášť vstup obcí a miest i orgánov miestnej štátnej správy do cezhraničného združenia, nemali v tom období jasné vymedzenia právneho rámca. V roku 1999 vydalo Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky metodický pokyn na registráciu záujmových združení právnických osôb, ktoré vznikali za účelom rozvíjania cezhraničnej spolupráce v rámci euroregiónov. Vznik, právne postavenie a zánik týchto záujmových združení upravuje § 20f a nasl. Občianskeho zákonníka. Združenie nadobúda právnu spôsobilosť a stáva sa právnickou osobou zápisom do registra vedeného na krajskom úrade príslušnom podľa sídla združenia. O odvolaní proti rozhodnutiu krajského úradu vo veci registrácie rozhoduje Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky.

V súčasnosti na území Slovenskej republiky svoju činnosť vyvíjajú tieto euroregionálne združenia:

- Karpatský euroregión
- Euroregión Tatry
- Euroregión Beskydy
- Euroregión Biele-Biele Karpaty
- Euroregión Pomoravie
- Euroregión Podunajský trojospolok
- Euroregión Váh-Dunaj-Ipeľ
- Ipeľ-Ipoly euroregión
- Euroregión Neogradiensis
- Euroregión Slaná-Rimava
- Euroregión Kras
- Euroregión Ister-Granum

Predmetom našej analýzy je Euroregión Bílé- Biele Karpaty, ako jedna z organizácií koordinujúcich, podporujúcich a realizujúcich cezhraničnú a medziregionálne spoluprácu v Európe. Združuje prihraničné územia a ich subjekty v dvoch krajinách strednej Európy, t.j. Česká republika a Slovenská republika. Predstavuje orgán cezhraničnej spolupráce bez právnej subjektivity a je otvoreným, demokratickým a dlhodobým organizačným rámcom trvalo udržateľného rozvoja regiónu

Euroregión Bílé- Biele Karpaty

4.1.1 Vznik Euroregiónu Bílé- Biele Karpaty

Euroregión Bílé-Biele Karpaty je neziskové združenie právnických osôb, zaoberajúce sa cezhraničnou spoluprácou. Uplynulo osem rokov od vzniku Euroregiónu Bílé- Biele Karpaty

Aj keď osem rokov v živote organizácie nie je veľa, je to vhodný čas obzrieť sa späť nielen pre tých, ktorí pri zrode Euroregiónu Bílé- Biele Karpaty stáli, ale najmä pre tých, ktorí do združenia prišli neskôr, či pre tých, ktorí sa o cezhraničnú spoluprácu na

slovensko-českej / česko-slovenskej hranici zaujímajú. Rovnako je dostatočný čas na zhodnotenie naplnenia poslania a stanovených cieľov, s ktorými združenie vzniklo.

4.1.2 Založenie združenia Euroregión Bílé- Biele Karpaty

EUROREGIÓN BÍLÉ-BIELE KARPATY (ER BBK) vznikol podpísaním Zakladateľskej zmluvy cezhraničného združenia 30. 7. 2000 a registráciou na Krajskom úrade v Trenčíne dňa 28. 9. 2000 ako záujmové združenie právnických osôb podľa § 20, body f - j Občianskeho zákonníka.

Zakladateľmi sú dve združenia právnických osôb:

Región Bílé Karpaty so sídlom v Zlíne a Región Biele Karpaty so sídlom v Trenčíne. Členskú základňu oboch národných združení tvoria subjekty z troch sektorov - verejnej správy, podnikateľského sektoru a mimovládnych organizácií. Územne je Euroregión Bílé- Biele Karpaty totožný s vyššími územnými celkami na oboch stranách hranice a pokrýva kraj Trenčín a Zlín, čo predstavuje 8.465,5 km², cca 1.190.528 obyvateľov (k 31. 12. 2005) a dĺžka hranice je 120 km.

Od 18. 10. 2000 sa Euroregión Bílé-Biele Karpaty stal členom Asociácie európskych prihraničných regiónov (AEBR) so sídlom v Gronau, SRN. Od roku 2005 je členom len slovenská časť Euroregiónu Bílé-Biele Karpaty, t.j. Región Biele Karpaty.

Tab. č. 4.1 Základná charakteristika Euroregiónu Bílé-Biele Karpaty

	Euroregión spolu	Slovenská časť	Česká časť
Názov	Euroregión Bílé-Biele Karpaty	Región Biele Karpaty	Region Bílé Karpaty
Sídlo	Trenčín	Trenčín	Zlín
Rozloha v km ²	8.609	4.501	4.108
Počet obyvateľov (r. 2002)	1.219.347	609.739	609.608
Hustota osídlenia (obyv./km ²)	-	135	151

Zdroj: Sekcia verejnej správy MV SR

4.1.3 Členstvo v Euroregiónne Bílé-Biele Karpaty

Členovia združenia Región Biele Karpaty

Akadémia vzdelávania, Považská Bystrica

Energyr, spol. s r.o., Nové Mesto nad Váhom

LEVAGRI & CO., a. s., Trenčín

Matúšovo kráľovstvo – občianske združenie, Podolie

Mesto Trenčín

Mikroregión MACHNÁČ, Motešice

Občianske združenie SPOD SKÁL, Mikušovce

Regionálna lekárska komora, Trenčín

Regionálna poľnohospodárska a potravinárska komora, Trenčín

Regionálne združenie miest a obcí stredného Považia, Trenčín

Regionálne združenie Mikroregión Strážovské vrchy, Domaniža

Slovenská obchodná a priemyselná komora, Trenčianska RK

Spoločnosť pre trvalo udržateľný život, odbočka Biele Karpaty, Trenčín

Stoneco, s. r. o., Prievidza

Trenčianska univerzita Alexandra Dubčeka v Trenčíne

Združenie miest a obcí Hornej Nitry, Prievidza

Združenie pre rozvoj regiónu Horná Nitra, Rozvojová regionálna agentúra, Prievidza

Zväz sklárskeho priemyslu SR

Členovia združenia Region Bílé Karpaty

GISarch studio, s. r. o., Luhačovice

Sdružení měst a obcí Východní Moravy, Zlín

Mikroregion Jižní Valašsko, Štítná nad Vláří

Mikroregion Vsetínsko, Vsetín

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, Zlín

Morespol, s. r. o., Slavičín

Mikroregion Valašskomeziříčsko-kelečsko, Kelč

Regionální rozvojová agentura Bílé Karpaty - Moravské Kopanice, Uherský Brod

Sdružení Uherskobrodská, Uherský Brod

Region Slovácko, Uherské Hradiště

Mikroregion Vizovicko, Vizovice

Mikroregion Hornácko, Velká nad Veličkou

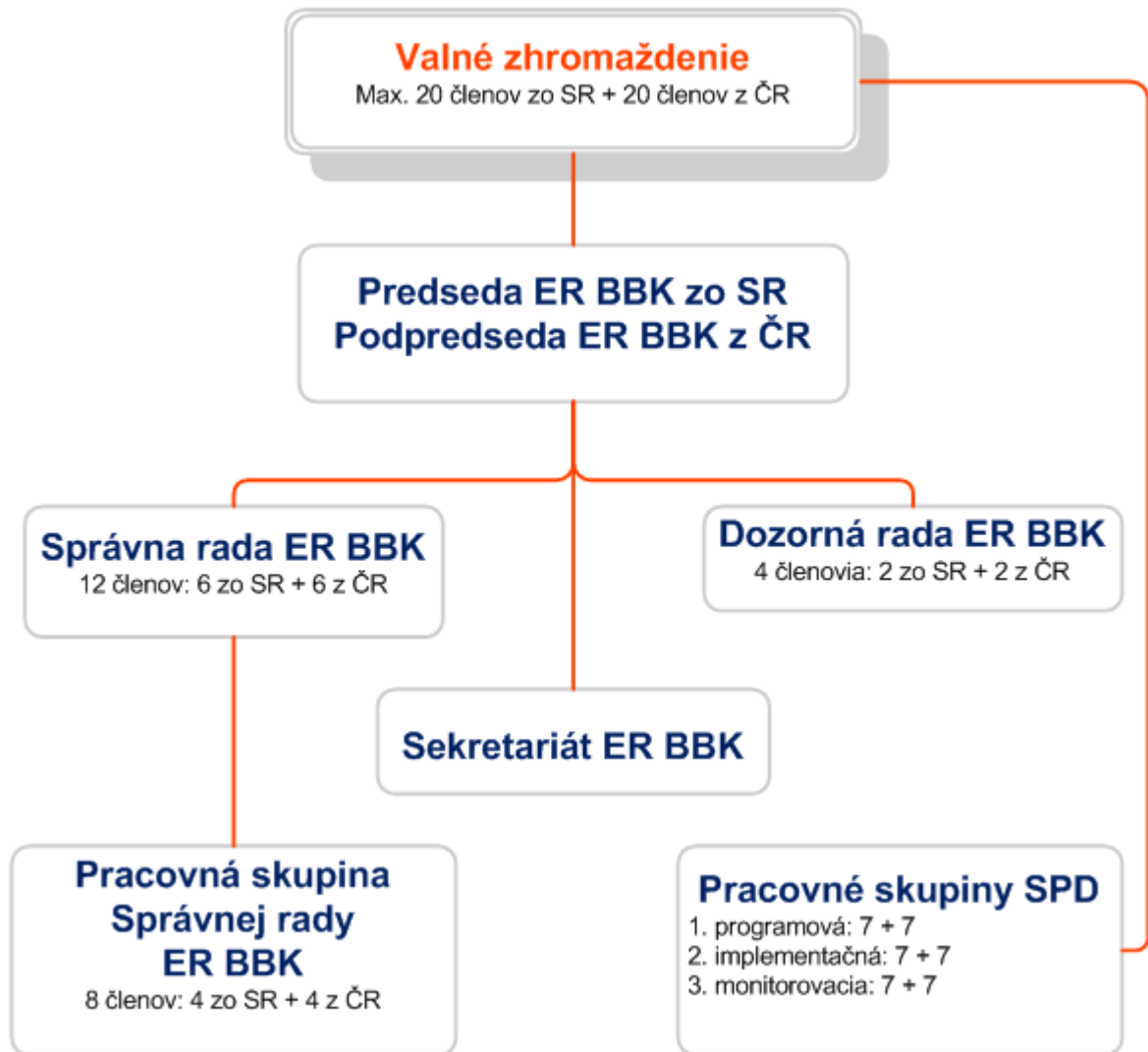
Mikroregion Rožnovsko, Rožnov pod Radhoštěm

Mikroregion Luhačovské Zálesí, Luhačovice

Střední uměleckoprůmyslová škola sklářská a SOU sklářské, Valašské Meziříčí

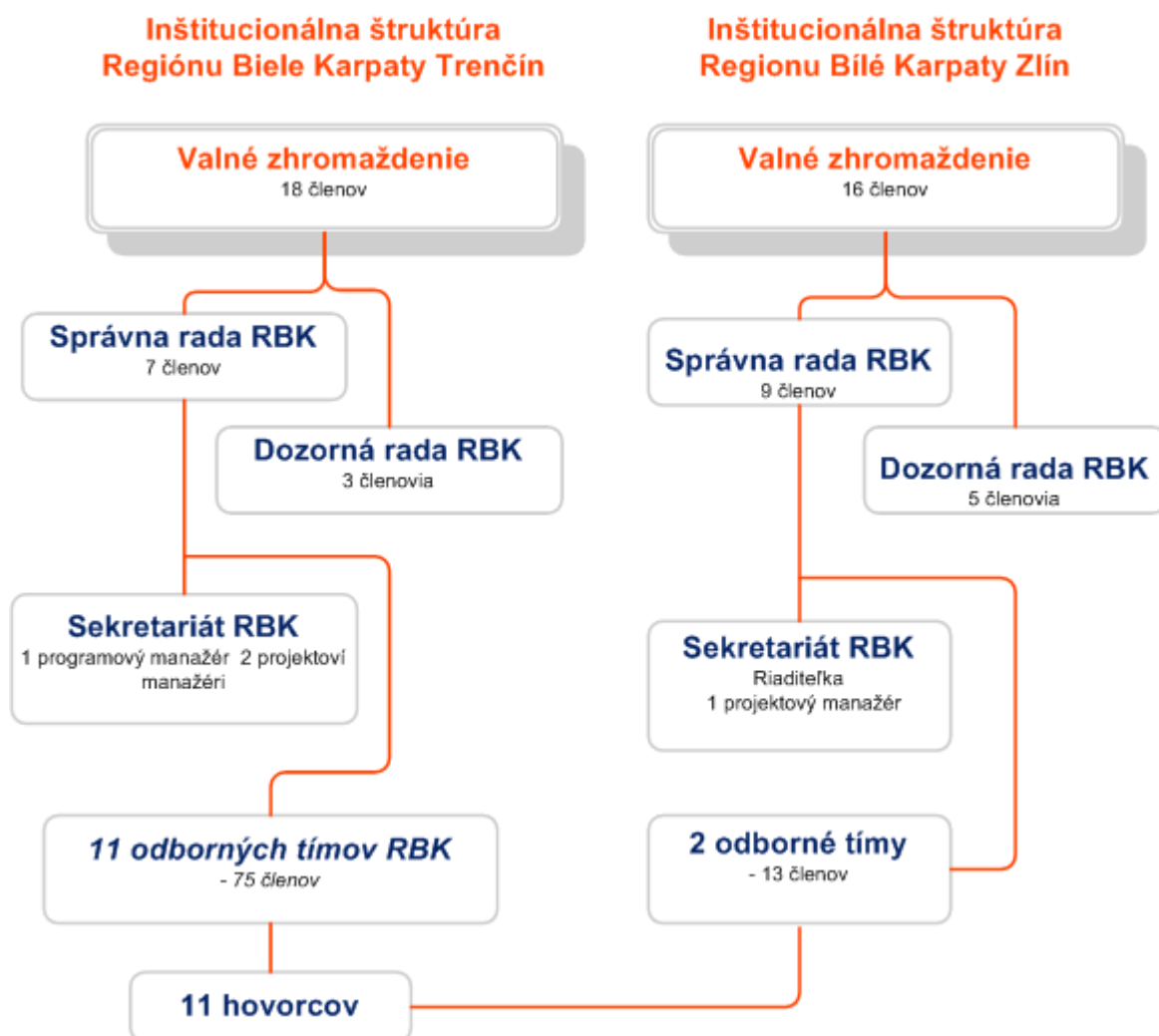
Muzeum jihovýchodní Moravy ve Zlíně, Zlín

Tab. č. 4.2 Inštitucionálna štruktúra euroregiónu

Zdroj: Sekcia verejnej správy MV SR

Tab. č. 4.3 Inštitucionálna štruktúra euroregiónu

Zdroj: Sekcia verejnej správy MV SR

4.2 Poslanie a ciele združenia Euroregión Bílé-Biele Karpaty

Poslaním ER BBK je všestranný rozvoj cezhraničného regiónu zahrňujúceho územie pôsobenia združenia Región Biele Karpaty, Slovenská republika a územie pôsobenia združenia Región Bílé Karpaty, Česká republika a vytváranie podmienok na vzájomné spoznávanie, kooperáciu a koordináciu činnosti v nasledovných oblastiach a aktivitách:

- životné prostredie a priestorové plánovanie,
- poľnohospodárstvo a lesné hospodárstvo,

- doprava, komunikácie a technická infraštruktúra,
- ekonomika, zamestnanosť, ľudské zdroje,
- zdravotníctvo a sociálna opatera,
- školstvo, výskum, kultúra,
- vzdelávacia, informačná a publikačná činnosť,
- organizácia seminárov a konferencií,
- spolupráca s ďalšími euroregiónmi,
- civilná ochrana, požiarna ochrana a záchranná služba,
- občianska spoločnosť.

Ciele združenia Euroregión Biele-Biele Karpaty

1. Rozvoj združenia ER BBK

- zázemie pre spoločné pracovné skupiny a tímy regionálnych odborníkov na realizáciu nosných programov a projektov
- implementácia Spoločného programového dokumentu ER BBK o cezhraničnej spolupráci na roky 2001 - 2006 a 2007 - 2013
- spolupráca s euroregionálnymi združeniami v SR a ČR, Slovensko-českou /Česko-slovenskou medzivládnu komisiou a ministerstvami zastrešujúcimi cezhraničnú spoluprácu
- spolupráca s regionálnou samosprávou a regionálnymi rozvojovými agentúrami

2. Rozvoj aktivít sociálnych, ekonomických, spoločenských a prezentácia ER BBK

- informačná, poradenská, programová a projektová pomoc záujemcom z územia ER BBK
- platforma riešenia cezhraničných problémov prioritných oblastí – komplexná starostlivosť o ľudské zdroje, životné prostredie, rozvoj cestovného ruchu
- aktívna účasť na projektoch sociálnych partnerov a budovaní špecializovaných sietí
- propagácia aktivít a územia

3. Medzinárodná spolupráca

- aktívne členstvo v Asociácii európskych prihraničných regiónov

- partnerstvá s regiónmi a prihraničnými regiónmi Spoločenstva

4.2.1 Euroregión Biele-Biele Karpaty na Slovensku

Vznikom vyšších územných celkov v Slovenskej republike, veľkú časť zodpovednosti, najmä po finančnej stránke prevzal na seba Trenčiansky samosprávny kraj.

Cieľom združenia je podporovať rozvoj cezhraničnej a medziregionálnej spolupráce medzi susediacimi prihraničnými oblasťami západného Slovenska.

Aby sa naplnili ciele združenia:

- organizuje a realizuje napr. rôzne stretnutia, odborné semináre, workshopy (tvorivé dielne), najmä za účelom výmeny skúsenosti, definovania a objasňovania záujmov, hľadania možností spolupráce vrátane zosúlad'ovania programov a projektov spolupráce partnerov na Slovensku a so zástupcami susediacich regiónov z okolitých štátov,
- iniciuje a koordinuje prípravu návrhov hospodárskeho, sociálneho a kultúrneho rozvoja prihraničných oblastí Trenčianskeho kraja,
- zhromažďuje a sumarizuje informácie o možnostiach cezhraničnej spolupráce a sprostredkúva priame kontakty medzi potenciálnymi účastníkmi cezhraničnej spolupráce,
- venuje sa publikačnej a odbornej činnosti pre rozvoj cezhraničnej spolupráce, medzinárodnej spolupráce a socio-ekonomickému rozvoju záujmového územia.
- zastupuje svojich členov v jednotlivých subjektoch medziregionálnej a nadnárodnej spolupráce a sprostredkúva styk členov združenia s mestami a obcami, právnickými osobami, či inými subjektami pôsobiacimi mimo územia Slovenskej republiky,
- spolupracuje s partnermi reprezentujúcimi ostatné národné časti euroregiónu Biele-Biele Karpaty (partnerské združenia, prípadne iné právne subjekty vykonávajúce túto činnosť), ako aj s ďalšími aktérmi regionálneho a ekonomického rozvoja Slovenskej republiky aj v zahraničí,
- venuje sa publikačnej a odbornej činnosti pre rozvoj cezhraničnej spolupráce, medzinárodnej spolupráce a socio-ekonomickému rozvoju záujmového územia.

Cezhraničná spolupráca v rámci združenia je zameraná prioritne na tieto oblasti:

- Miestny rozvoj, rozvoj základnej a dopravnej infraštruktúry
- Mládež a kultúrna spolupráca

- Podpora zahraničných investícií a ekonomickej spolupráce malého a stredného podnikania
- Rozvoj ľudských zdrojov
- Ochrana životného prostredia
- Medzinárodné siete spolupráce
- Cestovný ruch

4.3 Spoločný programový dokument Euroregiónu Bílé-Biele Karpaty

Euroregión Bílé- Biele Karpaty sa líši, najmä od mnohých českých a slovenských euroregiónov, spracovaným programovým dokumentom na roky 2002 – 2006 podľa princípov Európskej únie. Tento dokument pod názvom *Spoločný programový dokument Euroregiónu Bílé-Biele Karpaty o cezhraničnej spolupráci na roky 2001-2006* (ďalej SPD) bol spracovávaný podobným spôsobom ako miestne a regionálne akčné plány a dnes – pri realizácii jeho priorít a opatrení prostredníctvom projektov – môžeme povedať, že sa stal dobrým nástrojom učenia sa a realizovania regionálnej demokracie.

Občianska participácia a rozvoj regiónov, vrátane sa na chvíľu k procesu tvorby SPD. Na báze dobrovoľnosti sa vytvorilo na slovenskej strane ER BBK 11 sektorových tímov (113 regionálnych odborníkov), reprezentovaných 11 hovorcami; česká strana vytvorila 1 pracovný tím, zložený z 13 sektorových odborníkov. Počnúc júnom 2000 postupne na 34 stretnutiach spracovali tímy svoje návrhy priorít a opatrení prihraničnej spolupráce, dodržiavajúc 3 kritériá cezhraničnosti - jasný cezhraničný dopad zrkadlový/komparatívny, doplnkový alebo aplikačný, čo spočiatku robilo najväčšie problémy odborníkom z verejnej správy, samosprávy a regionálnych odborných inštitúcií, na rozdiel od zástupcov mimovládnych neziskových organizácií a podnikateľského sektoru.

Následne bol po roku vytvorený slovensko-český *Odborný tím ER BBK* z 11 hovorcov z RBK SR a 13 odborníkov z RBK ČR, ktorý v októbri 2001 na základe konsenzu dopracoval 5 priorít a 22 opatrení SPD; určil obsahovú schému SPD a zvolil spomedzi seba parityne zastúpený 8-členný *Užší odborný tím* + facilitátora, ktorých poveril podrobným dopracovaním SPD. V marci 2002 bola dopracovaná konečná podoba SPD a návrh na novú štruktúru spoločných pracovných tímov ER BBK.

Záverečná podoba SPD po pripomienkovaní bola schválená Valným zhromaždením ER BBK so základnými cieľmi:

- Komplexná starostlivosť o rozvoj ľudských zdrojov na území ER BBK
- Posilnenie kultúrnej, sociálnej a ekonomickej atraktívnosti ER BBK s dôrazom na podporu rozvoja cestovného ruchu
- Podpora ochrany životného prostredia
- Sprístupnenie regiónu dopravnou a technickou infraštruktúrou

a záverom, že SPD

- je rámcovým programovým dokumentom pre spracúvanie a realizáciu investičných
- a neinvestičných projektov na území Euroregiónu;

Príjemcami výsledkov projektov sú obyvatelia miest a obcí, samosprávy, špecializované

inštitúcie, mimovládne neziskové organizácie, malí a strední podnikatelia na území Euroregiónu.

Verejne bol SPD prvýkrát prezentovaný v máji 2002 na medzinárodnom odbornom seminári prihraničných regiónov SR, ČR a ich partnerov, následne na konferencii pre zástupcov verejnej správy, odborných inštitúcií, podnikateľov a neziskový sektor v Nimnici.

4.4 Vnútorňý potenciál a vonkajšie prostredie Euroregiónu

Priemerná hustota osídlenia regiónu je výrazne nižšia ako celoslovenský priemer. V jednotlivých okresoch i v celom euroregióne je vyšší podiel obyvateľov v predproduktívnom veku ako celoslovenský priemer. Môže to byť príležitosťou do budúcnosti, pokiaľ bude pracovná sila kvalifikovaná a pripravená prispôbiť sa podmienkam na trhu. Vzhľadom na vysokú mieru nezamestnanosti v regióne to môže byť aj ohrozením, pokiaľ by neboli dostatočne pripravení pre trh práce a rozšírili tak rady budúcich nezamestnaných. V porovnaní so slovenským priemerom je vo všetkých sledovaných okresoch i celom euroregióne nižší podiel produktívneho obyvateľstva.

Podiel slovenskej národnosti predstavuje okolo 80 percent. Je tu zastúpenie i rómskej národnosti. Podiel ostatných národností predstavuje okolo 5 percent celkového počtu obyvateľov euroregiónu.

Kvalifikácia pracovnej sily

Hybnou silou rozvoja ktoréhokoľvek územia je vzdelanostná úroveň obyvateľstva, s ktorou je úzko spätý stupeň kvalifikácie pracovnej sily. Kvalifikácia pracovnej sily ovplyvňuje rozhodovanie sa podnikateľského subjektu o tom, kde bude lokalizovať svoje ekonomické aktivity. Euroregión zaostáva za priemernou vzdelanostnou štruktúrou SR. Prejavuje sa to jednak vo vyššom podiele obyvateľstva so základným vzdelaním a bez akéhokoľvek vzdelania, ako aj vo výrazne nižšom podiele obyvateľov s vysokoškolským vzdelaním. Situácia v prípade učňovského a úplného stredného vzdelania nie je až tak diametrálne odlišná.

Poskytujú vzdelávanie formou odborného maturitného, nadstavbového a pomaturitného štúdia orientovaného na vnútorné podmienky regiónu v nadväznosti na existujúci priemysel a požadované druhy služieb.

Ekonomika a nezamestnanosť

Výkonnosť regionálnej ekonomiky je nízka. Pridaná hodnota v priemysle v prepočítaní na jednu ekonomicky aktívnu osobu je o 31 percent nižšia než celoslovenský priemer a hrubý obrat dosahuje len polovičnú hodnotu tohto ukazovateľa za SR.

Špecifickým problémom je vysoké percento nezamestnaných z radov rómskeho etnika. V štruktúre nezamestnanosti podľa dĺžky trvania evidencie je najviac nezamestnaných v kategórii nad 12 mesiacov, čo sa klasifikuje ako nezamestnanosť dlhodobá.

V oblasti dopravy je rozhodujúca cestná a železničná sieť. Problémom je jej kvalita. Telekomunikácie sa javia ako najmenej problémová oblasť technickej infraštruktúry. Úroveň odkanalizovania a stupeň napojenia obcí na verejný vodovod je nízka. Nevyhovujúca situácia je v sekundárnych sieťach elektrickej energie, kde až polovica sietí kapacitne nestačí pokrývať požiadavky občanov a takmer tretina je v havarijnom stave. Priaznivú polohu má územie z hľadiska zásobovania plynom.

Analýzou sme zistili, do akej miery pomáha cezhraničná spolupráca rozvoju podnikania v regióne. Až polovica stredných podnikov využíva výhody pohraničného regiónu a spolupracuje s podnikmi v Českej republike. Z malých podnikov využíva cezhraničnú spoluprácu minimálny počet (len 9 percent). Nedostatok informácií o existujúcich podporných programoch a podmienkach ich využívania, ale aj pomoci pri vypracovaní projektov a žiadostí je jedným z dôvodov, že externé zdroje určené na podporu podnikania sú malými podnikateľmi v euroregióne využívané málo. Potrebujú

pomoc pri nadviazaní kontaktov s potenciálnymi partnermi v českej časti euroregiónu. Z analýzy ďalej vyplynulo, že lokalizačné faktory pre pritiahnutie investorov nie sú v rámci sledovaného územia dobre vytipované. Euroregión sa prostredníctvom existujúcich propagačných materiálov prezentuje skôr ako vhodné cieľové miesto pre turistov.

4.5 Princípy fungovania euroregiónu Bílé-Biele Karpaty

Slovenská strana, ktorá garantuje činnosť pracovnej komisie euroregiónu Bílé-Biele Karpaty pre oblasť predvídania, prevencie a poskytovania vzájomnej pomoci pri živelných pohromách a katastrofách sa riadi základnými plánovacími dokumentmi, a to:

- plánom zasadnutí,
- plánom aktivít.

Aktivity slovenskej časti sú organizované prostredníctvom združenia právnických osôb Euroregiónu Bílé-Biele Karpaty. Združenie vykonáva svoju činnosť predovšetkým v súlade s 51. 66 zákona č. 460/1992 Zb. Ústavy Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov, § 21 zákona SNR č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení v znení neskorších zmien a doplnkov, § 20f až 20j Občianskeho zákonníka v znení neskorších predpisov a v súlade s medzinárodnými európskymi dokumentmi, ku ktorým Slovenská republika pristúpila, najmä Európsky rámcový dohovor o cezhraničnej spolupráci medzi územnými celkami alebo orgánmi, Doplnkový protokol k Európskemu rámcovému dohovoru o cezhraničnej spolupráci medzi územnými celkami alebo orgánmi, Protokol č. 2 k Európskemu rámcovému dohovoru o cezhraničnej spolupráci medzi územnými celkami alebo orgánmi, Európska charta miestnej samosprávy a ďalšími dokumentmi.

Činnosť Euroregiónu Bílé-Biele Karpaty Slovensko po technickej a organizačnej stránke zabezpečuje jeho sekretariát v Trenčíne.

4.6 Finančné zdroje a nástroje cezhraničnej spolupráce ERBK

V tomto úseku práce sme rozoberali peňažné zdroje euroregiónu Bílé-Biele Karpaty na základe výročných správ 2003 - 2005 Združenia Euroregiónu Bílé-Biele Karpaty Slovensko a dostupných dokumentov nachádzajúcich sa na internetových stránkach.

Financie na pokrytie národných štruktúr si zabezpečuje každá strana euroregiónu zo svojich zdrojov. V našom prípade sú to prostriedky:

- z príspevkov, darov, dotácií a grantov od fyzických a právnických osôb,
- z členských príspevkov
- z vlastných projektov a činnosti pri naplnovaní cieľov združenia.
- z výnosov z hospodárenia s majetkom

Hospodárenie sa uskutočňuje podľa schváleného rozpočtu na jeden kalendárny rok. Za hospodárenie zodpovedá predseda.

Z vyhradeného rozpočtu sa financie vydávajú najmä na činnosť sekretariátu, odmeny výkonného riaditeľa, spolufinancovanie aktivít združenia, interné projekty združenia a regionálne rozvojové mikroprojekty členov združenia. Vo výdavkovej časti sa v roku 2003 objavuje položka mzdy a odvody po prvý krát, keď združenie zamestnalo od 15.09.2003 jedného zamestnanca na pracovnú zmluvu.

Euroregión Biele-Biele Karpaty ako združenie právnických osôb je oprávnené žiadať financie pre rôzne programy a granty týkajúce sa cezhraničnej spolupráce. Na všetkých grantoch sa slovenská časť zúčastňovala osobne alebo prostredníctvom svojich členov. Prístupové procesy Slovenskej republiky do Európskej únie a jej neskoršie členstvo v Európskej únii prinieslo Slovensku i jeho susedom možnosti čerpania zdrojov Európskej únie na cezhraničnú spoluprácu.

4.6.1 Pomoc Európskej únie

Slovenská republika skôr ako vstúpila do Európskej únie tak na financovanie jej projektov v slovenskej časti sa podieľala Európska únia prostredníctvom predvstupových fondov, resp. programov PHARE CBC, ako napríklad PHARE CREDO East-East a následne PHARE CBC - Investičné aktivity. Pre CBC projekty v sfére slovensko-ukrajinskej hranice bolo možné využívať aj program TACIS. Od roku 2004 sa začala Slovenská národná časť pripravovať na iniciatívu spoločenstva INTERREG III (A, B, C) a ako partner bola súčasťou projektu ICNW (Medzinárodná komunálna sieť) podaného v rámci INTERREG III C.

Po ukončení predvstupového programu cezhraničnej spolupráce PHARE CBC sa spustil program INTERREG III A. Tento program nadväzuje a zároveň nahrádza predvstupový program PHARE CBC. V období 2004 - 2006 euroregión Biele-Biele Karpaty čerpal finančné prostriedky z Európskeho fondu pre regionálny rozvoj v rámci iniciatívy INTERREG III A.

INTERREG IIIA podporuje a podieľa sa najmä:

- mestský a vidiecky rozvoj,
- podnikanie a rozvoj malých firiem
- podpora integrácie trhu práce a sociálneho zaradenia,
- spolupodieľa sa na ľudských zdrojoch a potrebách pre technologický rozvoj, vzdelávanie, kultúru a komunikáciu s cieľom zvýšiť produktivitu a pomôcť vytvoriť trvalo udržateľné pracovné príležitosti,
- podporuje ochranu životného prostredia a podporuje obnoviteľné zdroje energie,
- zlepšenie dopravy, informačných a komunikačných sietí a služieb a vodných a energetických systémov.

4.6.2 Národné zdroje SR

Významným pozitívom a faktorom stabilizácie euroregiónu Biele-Biele Karpaty bolo rozhodnutie vlády Slovenskej republiky financovať cezhraničné aktivity zo štátneho rozpočtu od roku 1999. V súlade s uznesením vlády Slovenskej republiky Ministerstvo výstavby a regionálneho rozvoja Slovenskej republiky poskytlo aj euroregiónu Biele-Biele Karpaty finančnú podporu na rozvoj činnosti.

Ďalšia podpora euroregiónu bola realizovaná na základe uznesenia vlády, ktorým bol schválený Systém podpory euroregionálnych aktivít SPERA na rok 2002 so zameraním na finančnú dotáciu projektov euroregionálnych združení. V rámci systému boli podporované projekty regionálnych združení v oblasti ľudských zdrojov, v oblasti prípravy plánovacích a rozvojových štúdií, prípravy podkladových dokumentov pre investičné projekty, v rozvoji cestovného ruchu a v oblasti práce s verejnosťou v euroregióne.

Dotáciu z podporného systému SPERA 2003 - 2004 využil euroregión Biele-Biele Karpaty na základe uznesenia vlády Slovenskej republiky k systému podpory euroregionálnych aktivít na roky 2003 - 2004. Z týchto prostriedkov Ministerstvo výstavby a regionálneho rozvoja Slovenskej republiky podporilo projekty v dvoch oblastiach:

- I.** Príprava podkladových dokumentov pre investičné projekty na území euroregiónov podporené z domácich a zahraničných fondov.
- II.** Aktivity zamerané na podporu posilnenia rozvojového potenciálu prihraničných regiónov.

Na systém podpory euroregionálnych aktivít Ministerstva výstavby a regionálneho rozvoja Slovenskej republiky na rok 2005 vyčlenilo finančné prostriedky s cieľom podporiť dve nasledovné oblasti:

I. Projekty zamerané na zintenzívnenie cezhraničnej spolupráce a zároveň na podporu prehĺbenia spolupráce s vyššími územnými celkami a s členom/členmi Integrovanej siete regionálnych rozvojových agentúr (IS RRA)

II. Podpora činnosti regionálnych združení

Pod projektmi zameranými na zintenzívnenie cezhraničnej spolupráce sa rozumejú projekty pripravované a uskutočňované v spolupráci s vyššími územnými celkami, s regionálnou rozvojovou agentúrou zaradenou do integrovanej siete regionálnych rozvojových agentúr a majú priamy cezhraničný dosah na organizovanie propagačných aktivít, seminárov, konferencií, prezentácií a služieb venovaných na prehĺbenie cezhraničnej spolupráce, na prípravu pracovníkov euroregionálnych združení na programovacie obdobie 2007 - 2013, spracovanie programových dokumentov a na spoločné plánovanie.

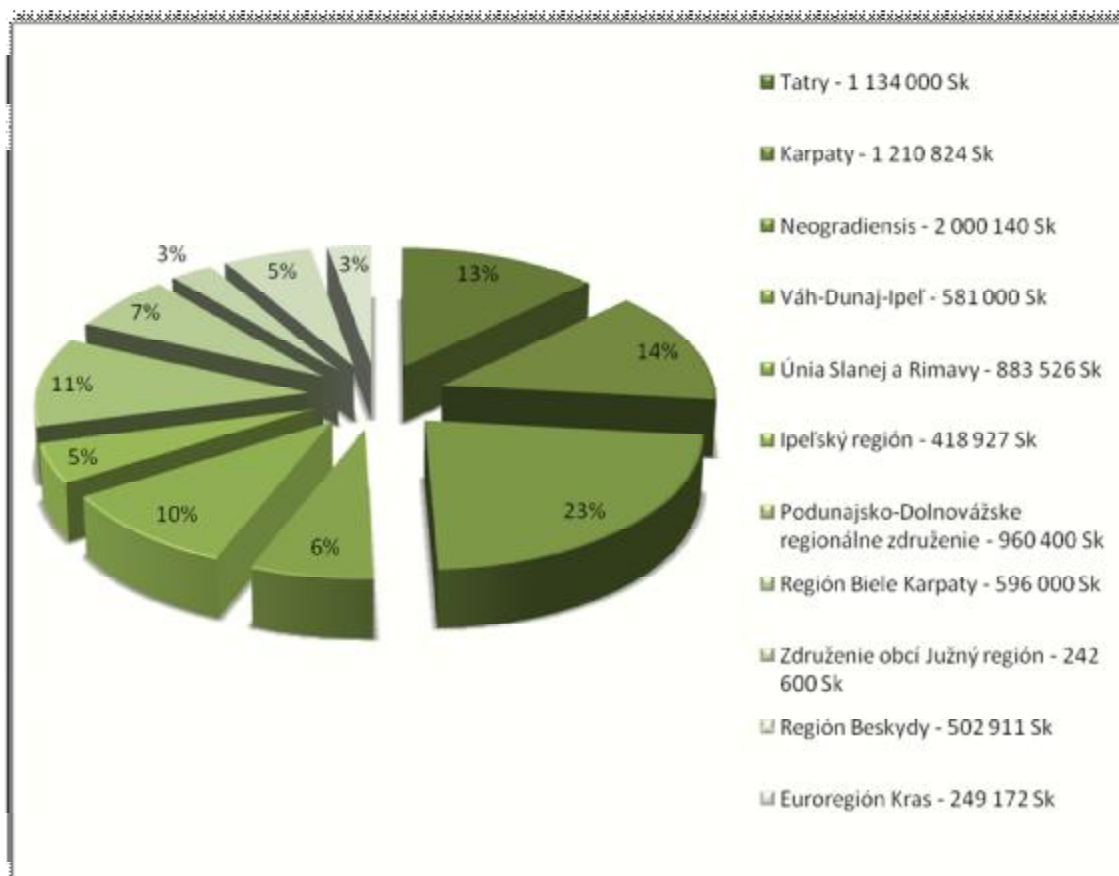
Tab.č.4.3 Vyhradené finančné dotácie pre euroregióny v Slovenskej republike

Poradie	Číslo projektu	Predkladateľ euroregionálne združenie	Názov projektu	Účelová dotácia (Sk)
1.	16.	Združenie Región "TATRY"	Euroregióny spoločne III. (kontinuita 2007 - 2013)	297 000
2.	32.	Región Karpaty	Cestujeme Karpatami – ľudové tradície a pamiatky ľudovej architektúry Karpatského euroregiónu	297 620
3.	50.	Euroregión Neogradiensis	Cyklistický turizmus v euroregióne - spájame hodnoty miest a obcí (úsek Lučenec - Poltár)	295 000
4.	47.	Euroregión Neogradiensis	Spoločná záchrana a prezentácia kultúrneho a prírodného dedičstva na území Euroregiónu Neogradiensis	252 000
5.	11.	Regionálne združenie VÁH-DUNAJ-IPEĽ	Euroregión Váh-Dunaj-Ipeľ v novom programovacom období 2007 - 2013	291 400
6.	53.	Euroregión Neogradiensis	Cesta za koreňmi historického dedičstva Novohradu	288 000
7.	49.	Euroregión Neogradiensis	Vytvorenie podmienok pre podnikateľské aktivity za účasti aktérov regionálnej politiky Novohradu a BBSK vo Veľkom Krtiši	298 440
8.	12.	Regionálne združenie VÁH-DUNAJ-IPEĽ	Vitajte na Nitrianskej vínnej ceste	289 600
9.	25.	Únia Slanej a Rimavy	GEMER EXPO 2006	300 000
10.	14.	Podunajsko – Dolnovážske regionálne združenie	Ramenný systém Dunaja, spoločný turistický potenciál 2006	68 400

11.	41.	Ipeľský Euroregión	Ipeľská kotlina – zdroj obnoviteľnej energie	207 652
12.	30.	Región Karpaty	Spoločne za Karpaty - Programy hospodárskeho a sociálneho rozvoja mikroregiónov okresov Svidník a Bardejov na roky 2007–2013 a príprava na programy rozvoja vidieka EU	224 800
13.	06.	Región Biele Karpaty	Spracovanie Spoločného programového dokumentu Euroregiónu Bíle-Biele Karpaty na roky 2007 - 2013	300 000
14.	27.	Únia Slanej a Rimavy	Spoznaj svojich partnerov	268 961
15.	08.	Podunajsko – Dolnovážske regionálne združenie	Programový dokument Euroregiónu Podunajského Trojspolku na programovacie obdobie 2007 - 2013	295 000
16.	17.	Združenie Región "TATRY"	VI. Slovensko - poľské hospodárske fórum	270 000
17.	48.	Euroregión Neogradiensis	Stretnutie mladých talentov na hrade Šomoška - spájame historické hodnoty a ľudské zdroje euroregiónu	295 200
18.	42.	Ipeľský Euroregión	Pripravený na LEADER+!	211 275
19.	13.	Podunajsko – Dolnovážske regionálne združenie	Rozvoj cyklotrás v Šamoríne	297 000
20.	24.	Únia Slanej a Rimavy	Štúdiá uskutočniteľnosti projektu „Cesta Márie Széchy“	192 600
21.	40.	Región Karpaty	RESET - Spájame sa na vidieku	218 625
22.	20.	Združenie Región "TATRY"	Euroregión Tatry - klenotnica prírodných krás	270 000
23.	52.	Euroregión Neogradiensis	Ekologické centrum Poltár - Implementácia marketingovej stratégie	288 000
24.	34.	Región Karpaty	Analýza problémov slovensko-ukrajinskej cezhraničnej spolupráce a podpora vedecko-výskumných kapacít v regionálnom rozvoji prihraničného územia SR-UKR.	300 000
25.	26.	Únia Slanej a Rimavy	Medzinárodný rómsky folklórny festival	121 965
26.	5.	Región Biele Karpaty	Euroregión Bíle-Biele Karpaty - euroregión skla II.	296 000
27.	10.	Podunajsko – Dolnovážske regionálne združenie	Tvorba siete na posilnenie hospodárskej a kultúrnej spolupráce (príprava portálu združenia)	300 000
28.	15.	Združenie obcí – Južný región	Regionálne aktivity pre spoločný rozvoj	242 600
29.	3.	Región Beskydy	Hospodárske fórum miest a obcí Euroregiónu Beskydy; Športové dni v Euroregióne Beskydy 2006	234 972
30.	19.	Združenie Región "TATRY"	Účasť ERZ Slovenska v TASK FORCE	297 000
31.	2.	Región Beskydy	Propagácia a prezentácia cestovného ruchu Euroregiónu Beskydy	267 939
32.	51.	Euroregión Neogradiensis	Podpora členskej základne ERN a partnerov za pomoci marketingových nástrojov	283 500
33.	35.	Región Karpaty	ICNW medzinárodná komunálna sieť pre rozvoj Karpatského euroregiónu	169 779
34.	45.	Únia Slanej a Rimavy	Dvor Regiónov	220 500
35.	21.	Euroregión Kras	Zo Szádváru na Turniansky hrad. Európska kultúrna cesta v Turnianskej kotline: Vidiecke prostredie (návrh scenára)	249 172

Zdroj: Sekcia verejnej správy MV SR

Graf č. 4.1 Vyhradené finančné dotácie pre euroregióny v SR

Zdroj: vlastné spracovanie

4.7 Aktivity a činnosť Euroregiónu Bílé-Biele Karpaty

V tejto časti bakalárskej práce analyzujeme aktivity a činnosť Euroregiónu Bílé-Biele Karpaty na medzinárodnej úrovni i na národnej úrovni. Nasledujúce údaje sú čerpané z výročných správ Euroregiónu Bílé-Biele Karpaty Slovensko a dostupných dokumentov nachádzajúcich sa na internetovej stránke Euroregiónu Bílé-Biele Karpaty.

V rámci Euroregiónu bolo vydaných už niekoľko publikácií. Boli spracované štúdie pre rozvoj cestovného ruchu, o ekonomike a životnom prostredí. Spracovaná je štúdia cyklistických trás a pripravuje sa sprievodca po pamiatkach architektúry.

Záverom si dovoľíme spomenúť cezhraničné projekty realizované a pripravované spoločnými tímami pre prihraničné územie ER BBK od roku do roku 2006:

- 1.1. Príprava implementácie komunitnej iniciatívy INTERREG III.A v ER BBK
- 1.2. Posilnenie líderských schopností žien z prihraničných vidieckych komunít ER BBK
- 1.3. VITRUM PRO FUTURUM – Euroregión Bílé-Biele Karpaty – euroregión skla
- 1.4. Druhotné spracovanie drevného odpadu (drevej biomasy) v Biosférickej rezervácii Bílé Karpaty a v Chránenej krajinnej oblasti Bielych Karpát
- 1.5. Predprojektová štúdia osadenia infraštruktúrnych prvkov na značených cyklotrasách v území ER BBK
- 1.6. Predprojektová štúdia infraštruktúry Ciest kultúrnym dedičstvom v území ER BBK
- 1.7. Analýza zamestnanosti v prihraničných okresoch ER BBK v cestovnom ruchu.

Už z názvov projektov je zrejmé, že pri zachovávaní princípu *zdola – nahor* je práca skutočne pestrá a zaujímavá, ale o to viac náročná na profesionálny rast regionálnych odborných kapacít a náročná na nové medzisektorové partnerstvá. Na druhej strane však toto všetko spolu prináša nielen občiansku zainteresovanosť na rozvoji vlastného územia, ale aj posilňovanie lokálnej a regionálnej demokracie.

4.8 SWOT analýza Euroregiónu Bílé-Biele Karpaty

Silné stránky euroregiónu tvorí dostatočná surovínová základňa, potravinársky komplex, diverzifikovaný priemysel, podmienky pre cestovný ruch – potenciál kultúrnych pamiatok a príroda, investície do telekomunikačných služieb, existencia produktovodov (plyn, ropa), existencia partnerstiev mikroregiónov a podporných inštitúcií (RRA, RPIC, SOPK), jazyková vybavenosť obyvateľov, dostatočná sieť škôl a riedke osídlenie (silná stránka pre bývanie, cestovný ruch a tak ďalej).

Slabé stránky predstavuje nízka miera podnikateľskej aktivity, nedostatok finančných prostriedkov v poľnohospodárstve, nízka úroveň technickej infraštruktúry, nízke využitie drevej hmoty a nedostatočná finalizácia výroby, zlá dostupnosť územia, okrajová poloha smerom k VÚC a hlavnému mestu Slovenska, negatívny obraz územia ako najzaostalejšej časti SR, vysoká miera nezamestnanosti, vysoký podiel neprispôsobivého rómskeho obyvateľstva, nízka vzdelanostná úroveň obyvateľov, emigrácia z regiónu – najmä vzdelaných a kvalifikovaných ľudí, strata záujmu o prácu, nedostatok vlastnej aktivity na zlepšenie kvality života, slabá koordinácia činností jednotlivých okresov, slabá propagácia regiónu vo vzťahu k investorom, nízka personálna kapacita poradenských inštitúcií a nedostatok odborníkov v regióne, malá

dostupnosť informácií o aktivitách podporných inštitúcií, ktoré tu pôsobia, veľké množstvo malých obcí (neefektívny výkon samosprávnych funkcií), nevyužívanie vládnych a európskych programov podpory podnikania existujúcimi podnikateľmi (územie je podkapitalizované, nedostatok vlastných financií potrebných na spolufinancovanie projektov).

Možnosti euroregiónu zvyšujú existujúce programy rozvoja a podpory podnikateľského prostredia zo strany vlády SR a EÚ, podpora smerovania zahraničných investícií do regiónu, priaznivé podmienky pre vytváranie podnikateľských inkubátorov a priemyselných parkov, využitie programov spracovania drevnej hmoty na výrobu nábytku, celulózy alebo na energetické účely, existencia euroregiónu.

Ohrozenia euroregiónu predstavujú nepriaznivé podmienky podnikania v SR (legislatívne a administratívne bariéry), neefektívna implikácia a neadresnosť programov úradov práce, neriešenie zlej dostupnosti regiónu, vykupovanie pozemkov (ohrozenie pre malých poľnohospodárov a pre zamestnanosť v poľnohospodárstve), pokračujúce daňové a odvodové zaťaženie, pokles pozornosti centra voči zaostávajúcim regiónom.

V záujme budúceho sociálno-ekonomického rozvoja Euroregiónu Bílé-Biele Karpaty sa nesmú podceňovať jeho súčasné problémy a vytipované potenciálne ohrozenia. Treba ich eliminovať a zároveň zmierniť ich negatívne dopady. A to nielen v oblasti podpory rozvoja podnikania.

4.8.1 Silné stránky euroregiónu

• hospodárstvo

- § Vybodované areály priemyselných parkov - voľné plochy
- § Výhodná geografická poloha a dopravná dostupnosť regiónu
- § Dostatočné zdroje pitnej vody a rezervy geotermálnych vôd
- § Dostatočná kapacita hospodárskych nehnuteľností
- § Dostatok pracovnej sily
- § Existujúci spracovateľský potenciál
- § Vysoký podiel podnikateľských subjektov (malých a stredných podnikateľov)

• infraštruktúra

- § Ľahká dostupnosť najmä po pozemných komunikáciách a železničnej trati.
- § Veľké zásoby podzemných pitných vôd.

- § Dobré pokrytie signálom pre mobilné telefóny.
- § Dostatočne vybudovaná sieť plynovodu.
- § Dobré postavenie dotknutého územia z hľadiska zásobovania energiou

• **Ľudské zdroje**

- § vzdelanie, kultúra)
- § Zmiešané národnostné zloženie obyvateľstva
- § Pestré multikultúrne prostredie
- § Tradícia spolupráce medzi obcami a inštitúciami
- § Spoločné kultúrne podujatia (stretnutia, festivaly)
- § Aktívne a rozmanité domáce a zahraničné kontakty
- § Historické tradície

• **životné prostredie**

- § Relatívne malé znečistenie ovzdušia
- § Významné využívané zdroje pitnej vody

• **turistika a cestový ruch**

- § Výhodná geografická poloha
- § Priaznivé prírodné a klimatické podmienky v letnej turistickej sezóne
- § Dostupnosť kultúrnych a historických pamiatok
- § Dobré podmienky pre rozvoj cestovného ruchu a agroturistiky
- § Cenová dostupnosť v porovnaní s medzinárodnou úrovňou
- § Výskyt voľných vodných plôch
- § Prítomnosť rieky Váh
- § Vybudovaná sieť peňažných ústavov

4.8.2 Slabé stránky euroregiónu

• **hospodárstvo**

- § Málo diverzifikovaná skladba priemyselných odvetví a ich výrobná nevyťaženosť
- § Vysoká nezamestnanosť a problémy so zamestnanosťou absolventov škôl
- § Nedostatočná podpora súkromne hospodáriacich roľníkov
- § Nízky podiel zahraničných investícií v regióne
- § Zastaralá technická vybavenosť
- § Neisté ceny, peňažné toky a ziskovosť
- § Slabá spracovateľnosť tovaru a pripravenosť na trh

- § Pri produkcii prevažuje pohľad kvantity a nie kvality
- § Slabá spolupráca medzi výrobcami
- § Nepripravenosť zúčastniť sa v programoch rozvoja vidieka, slabá absorpčná schopnosť
- **infraštruktúra**
 - § Neuspokojivý technický stav cestnej siete.
 - § Chýbajúce cestné obchvaty miest a obcí.
- **Ľudské zdroje**
 - § Nižšia vzdelanostná úroveň obyvateľstva.
 - § Nedostatok sponzorov - hospodársky nedostatočne silné firmy, podniky
 - § Katastrofálny stav existujúcich športových objektov
 - § Nevytvorený systém inštitúcií, diferencované inštitúcie
 - § Absencia rozpočtových garancií zo strany štátu a samospráv
 - § Zaostalosť v technike, nedostatok informácií
 - § Odliv kvalifikovaných pracovníkov
- **životné prostredie**
 - § Vysoká produkcia odpadu z poľnohospodárskej výroby
 - § Geografické podmienky nevhodné pre prevádzkovanie skládok odpadu
 - § Nedostatočné vybavenie vidieckych sídiel čistiarňami odpadových vôd a kanalizačnou sieťou.
 - § Potenciálne ohrozenie veternou eróziou súvisiace so zmenenou krajinou štruktúrou
 - § Znečistenie podzemných vôd poľnohospodárskou a priemyselnou výrobou
 - § Potenciálne ohrozenie skládkovaním komunálnych odpadov
 - § Eutrofizácia vo vodných tokoch a nádržiach
 - § Znížená kvalita vody v závlahových systémoch
- **turistika a cestový ruch**
 - § Nedostatok ubytovacej kapacity najmä v letnej sezóne,
 - § Nevyhovujúca štruktúra a kvalita jestvujúcich ubytovacích zariadení
 - § Nedostatok domáceho a zahraničného kapitálu
 - § Nízky podiel priamych zahraničných investícií do cestovného ruchu
 - § Nevyužitý potenciál agroturizmu a vidieckeho turizmu
 - § Neuspokojivá úroveň poskytovaných služieb
 - § Chýbajúca infraštruktúra vyššieho štandardu

- § Nižšia jazyková vybavenosť niektorých subjektov
- § Nižší podiel obyvateľstva s vysokoškolským vzdelaním v oblasti CR

4.8.3 Príležitosti Euroregiónu

• hospodárstvo

- § Zvýšenie záujmu o tvorbu projektov využívajúcich geotermálne zdroje
- § Využitie možností budovania priemyselných parkov, predovšetkým v lokalitách s výbornou dostupnosťou k regionálnym centráam a hlavným dopravným ťahom
- § Podporné programy pre podnikateľské subjekty
- § Výhodnejšie daňové a odvodové zaťaženie podnikateľských subjektov

• infraštruktúra

- § Rozšírenie a dobudovanie siete cyklotrás v regióne.
- § Zabezpečenie postupnej modernizácie ciest I. a II. triedy
- § Optimálnejšie využitie geotermálnych zdrojov a ďalších netradičných zdrojov energie.

• ľudské zdroje

- § Zintenzívniť obojstrannú cezhraničnú spoluprácu v oblasti vzdelania, kultúry a športu
- § Výmenné študijné a kultúrne stáže
- § Ďalšie vysunuté pracoviská vysokých škôl z MR aj zo SR.
- § Obnovenie a efektívne využitie existujúcich športových zariadení
- § Integrácia do Európskej únie, regionalizmus, partnerstvo
- § Prehodnotenie voľného času

• životné prostredie

- § Rekonštrukcia starých skládok podľa nových legislatívnych podmienok
- § Revitalizácia lokalít významných z hľadiska ochrany biodiverzity
- § Angažovanie lokálnych záujmových skupín v ochrane prírody
- § Technologické opatrenia znižujúce množstvo emisií (plynofikácia vykurovacích médií)
- § Možnosť využitia zdrojov z fondov EU pre investičné projekty súvisiace s výstavbou kanalizácie a ČOV

• turistika a cestový ruch

- § Aktivácia využívania regionálnych zdrojov pre rozvoj agroturistiky

- § Prezentácia regiónu na výstavách a iných podobných podujatiach, aj v zahraničí
- § Rozšírenie a dobudovanie siete cyklotrás v rámci regiónu
- § Možnosť lepšieho využitia informačných technológií
- § Zriadenie orgánu koordinujúceho a zabezpečujúceho rozvoj a propagáciu CR
- §

4.8.4 Ohrozenia Euroregiónu

• hospodárstvo

- § Nevyužitie súčasných priaznivých legislatívnych podmienok pre podporu vybudovania siete priemyselných parkov môže viesť k zaostávaniu okresu vo vytváraní podmienok pretechnologicky inovatívne prístupy v rozvoji priemyselných štruktúr
- § Nedostatočná podpora agrosektora a nevyjasnené vlastnícke vzťahy majiteľov poľnohospodárskej pôdy komplikujú realizáciu podnikateľských zámerov samostatne hospodáriacich farmárov

• infraštruktúra

- § Pokračujúce zhoršovanie kvality cestnej siete regionálneho významu.
- § Prehustenie automobilovej dopravy v mestách a obciach v dôsledku chýbajúcich obchvatov.
- § Nedostatok finančných prostriedkov na dobudovanie a modernizáciu infraštruktúry.

• ľudské zdroje

- § Nezáujem samospráv a sponzorov
- § Odlev mozgov a kapacít
- § Nedostatok kvalifikovaných učiteľov a ich nezáujem
- § Štruktúra školstva nezodpovedá požiadavkám trhu
- § Nepriaznivý hospodársky vývoj

• životné prostredie

- § Potenciálne ohrozenie zdrojov podzemných vôd pri hnojení zvieracími fekáliami
- § Neúčasť obyvateľstva na projektoch separovaného zberu odpadov
- § Problémy s odbytom vyseparovaného odpadu
- § Finančná náročnosť rekonštrukcie skládok

• turistika a cestový ruch

- § Nedostatok finančných prostriedkov na rozvoj cestovného ruchu zo strany obyvateľstva

- § Nedostatočná finančná podpora štátu, vysoká úverová a úroková zaťaženosť podnikania v CR
- § Nedostatočná podpora rozvoja cestovného ruchu najmä vo vidieckych oblastiach
- § Nedostatočná starostlivosť o rozvoj turistickej infraštruktúry
- § Vysoké daňové a odvodové zaťaženie podnikateľov.

5 Návrhy a odporúčania

Euroregión je inštitúcia, ktorého úloha je aj podpora integrovaného rozvoja, teda svojou činnosťou môže výrazne prispieť k zlepšeniu životných podmienok vo vidieckom i mestskom prostredí.

Medzi prioritné úlohy euroregiónu, ktoré možno využiť pri rozvoji patrí tvorba rozvojových projektov na podporu regiónu.

Na základe analýzy fungovania a činnosti Euroregiónu Bílé-Biele Karpaty a štúdia cezhraničnej spolupráce prostredníctvom obsahovej analýzy dokumentov sme dospeli k nasledujúcim návrhom a odporúčaniam pre zlepšenie praxe združenia Euroregiónu Biele Karpaty.

V rámci Združenia Euroregiónu Biele Karpaty odporúčame:

a) V oblasti rozvoja ľudských zdrojov

- stabilizovať personálnu základňu (vytvoriť stabilné pracovné miesta obsadené kvalifikovanými odborníkmi)
- vytvárať projektové partnerstva, napr. s inými združeniami, podnikateľskými subjektami, resp. s územnou samosprávou

b) V oblasti ekonomického rozvoja

- dobrou motiváciou posilniť vlastné aktivity v oblasti ekonomického rozvoja

c) V oblasti marketingu by bolo potrebné

- zvýšiť atraktivitu územia realizáciou vhodných projektov v oblasti cestovného ruchu,
- zvýrazniť postavenie územia v rámci Európskej únie formou zvýšenia konkurencieschopnosti (zlepšovaním projektovej prípravy),
- zintenzívniť aktivity v rámci predprojektovej prípravy a samotnej projektovej činnosti,

d) V oblasti spolupráce

- zlepšiť spoluprácu jednotlivých členských regiónov, vrátane vytvárania partnerstiev ako do vnútra, tak i v rámci vonkajšieho prostredia Euroregiónu Biele Karpaty,
- rozšíriť oblasť spolupráce, napr. o oblasť znalostnej ekonomiky, vedy, výskumu, školstva, životného prostredia a podobne.

6 Záver

Hlavným cieľom našej bakalárskej práce bolo zmapovanie cezhraničnej spolupráce vo vybranom euroregióne Bílé-Biele Karpaty na území Slovenskej republiky. V prvej časti sme uviedli znalosti získané zo štúdií odbornej literatúry. Zamerali sme sa na regióny, regionalizáciu a euroregióny v Európe i na území Slovenskej republiky. V druhej a tretej časti interpretujeme cieľ a metodiku práce. Vo štvrtej časti sa zaoberáme analýzou euroregiónu Bílé-Biele Karpaty z viacerých hľadísk.

Výsledkom tejto analýzy bolo vymedzenie určitých typov regiónov a následné zachytenie ich „spôsobov správania sa“ v novej situácii, charakteristika daných typov a ich vzájomná komparácia. Podobne aj zistenie vplyvu a dopadov tohto vývoja na obyvateľstvo, jeho populáciu, životnú úroveň, sídelnú štruktúru, na migráciu a rozvoj celého regiónu.

Euroregión svojou činnosťou prispieva nielen k tvorbe rozvojových projektov ale zameriava sa aj na poradenskú, vzdelávaciu, informačnú a prieskumnú činnosť v danej oblasti euroregiónu Bílé-Biele Karpaty tak, aby sa zabezpečil spoločný postup a zvýšila sa tak efektívnosť pôsobenia v tejto oblasti ako i správne využitie finančných prostriedkov.

Euroregión Bílé-Biele Karpaty svoje vzdelávacie aktivity zameriava tiež na tréningové programy, v rámci ktorých sa absolventi naučia pripravovať a realizovať vlastné návrhy.

Z práce vyplýva, že úlohy a činnosti, ktoré euroregión Bílé-Biele Karpaty pre rozvoj daného územia uskutočňoval v minulom období a ktoré plánuje uskutočňovať v nasledujúcom období majú pozitívne uplatnenie v praxi a výrazne pôsobia pri uplatňovaní integrovaného rozvoja regiónu a prispievajú tak k zlepšovaniu kvality života obyvateľstva na území euroregiónu Bílé-Biele Karpaty.

7 Použitá literatúra

1. BAŠOVSKÝ, O. - LAUKO, V. 1990. Úvod do regionálnej geografie. Prvé vydanie. Vydalo SPN v Bratislave, 1990. 120 s. s.39. ISBN 80-08-00278-6.
2. BELAJOVÁ, A. - FÁZIKOVÁ, M. 2002. Regionálna ekonomika. Vydanie prvé. Vydavateľ SPU v Nitre, 2002. 195 s. s. 66, s.72, s. 75 - 83. ISBN 80-8069-007-3.
3. BEŇUŠKOVÁ, Z. okol. 2005. Tradičná kultúra regiónov Slovenska. Prehľad charakteristických znakov. Druhé, doplnené vydanie. Vydala VEDA, vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied v Bratislave, 2005. 244 s. s.8. ISBN 80-224-0853-0.
4. GAJDOŠ, P. 2004. Vývojové zmeny sociálno-priestorovej situácie Slovenska s prihliadnutím na prihraničné regióny. In *Regionálny rozvoj Slovenska v Európskych integračných kontextoch (Regióny, prihraničné regióny, euroregióny)*. Sociologický ústav SAV, Bratislava. Vydalo vydavateľstvo Interlingua Bratislava 2004. s. 24-34 ISBN 80-85544-37-7.
5. HALÁS, M. - SLAVÍK, V. 2001. Cezhraničná spolupráca a euroregióny v SR (ciele, reality, perspektívy). Západočeská univerzita v Plzni, 2001. s. 171-180. ISBN 80-7082-8056. Dostupné na internete:
<http://www.pef.zcu.cz/pef/kge/veda/konference/prispevkv/iedn/HALA.htm>
6. IVANIČKOVÁ, A. - VLČKOVÁ, V. 2005. Chápanie cezhraničnej spolupráce v navrhovanej regionálnej politiky Európskej únie na programovacie obdobie 2007-2013. In *Medzinárodné vzťahy. Vedecký časopis pre medzinárodné politické, ekonomické, právne a kultúrne vzťahy Fakulty medzinárodných vzťahov Ekonomickej univerzity v Bratislave*, roč, III, 2005, č. 2, Vydavateľstvo EKONÓN. s. 9-17. ISSN 1336 - 1562.
7. MARHULÍKOVÁ, O. 2004. Inštitucionálne aspekty cezhraničnej spolupráce v Slovenskej republike. Vývoj a právne postavenie cezhraničných štruktúr. Analytická štúdia. Sekcia verejnej správy MV SR. 182 s.

8. MAIER, G. - TODTLING, F. 1998. Regionálna a urbanistická ekonomika 2. Regionálny rozvoj a regionálna politika. 1. vydanie. Vydala Elita, Bratislava 1998. 320 s. s.31-36. ISBN 80-8044-049-2.
9. SAMSON, Š. - BYRTUS, J. - IIUDEČ, O. - MUŠKA, M. - NAĐOVÁ, M. 2002. Regionálna ekonomika, Ekonomická fakulta TU v Košiciach, 2002.
10. SLOBODA, D. 2006. Slovensko a regionálne rozdiely. Teórie, regióny, indikátory, metódy. Konzervatívny inštitút M.R. Štefánika Bratislava 2006. 49 s. s. 21-22. Dostupné na internete: <http://www.konzei-vativizmus.sk>
11. ŠTOFKO S. - ŠTOFKOVÁ K 2005. Rozvoj prihraničných regiónov a európska regionálna politika. In: *New members - new challenges for the European regional development policy [elektronický zdroj]* : international conference, 27th-30th September 2006 [2005], Nový Smokovec - Vysoké Tatry : proceedings. - [Košice: Technical University of Košice - Faculty of Economics, 2005]. ISBN 80-225-2060-8. Vyšiel aj zborník abstraktov, S. 30
12. TEJ, J. 2002. Región a správa. Vydala Prešovská univerzita v Prešove 2004. 184 s. s. 10, s. 109-120. ISBN 80-8068-139-2.
13. TVRDOŇ, J. - IIAMALOVÁ, M. - ŽARSKÁ, E. 1995. Regionálny rozvoj. Národohospodárska fakulta Ekonomickej univerzity v Bratislave. Prvé vydanie. Vydavateľstvo Ekonóm Bratislava, 1995. 180 s. s. 18. ISBN 80-225-0671-0.
14. Zákon č. 50/1976 Zb. o územnom plánovaní a stavebnom poriadku (Stavebný zákon) v znení neskorších predpisov.
15. Zákon NR SR č. 302/2001 Z.z. o samospráve vyšších územných celkoch (Zákon o samosprávnych krajoch)
16. Zákon NR SR č. 503/2001 Z.z. o podpore regionálneho rozvoja v znení neskorších predpisov. § 2, písm. a)

Internetové zdroje

17. http://ww.civil.gov.sk/p03/pQ3-01-01_shtm (14.02.2007)

18. <http://www.erbbk.sk/?id=176> (24.01.2007)

19. <http://www.euroregio.sk/> (24.01.2007)